Rayat Shikshan Sanstha`s

Sadguru Gadage Maharaj College,Karad

(Autonomous)

Accredited By NAAC with 'A+' Grade

NEP – 2022

Syllabus For

B.A. Part - III

Marathi मराठी

(Syllabus to be implemented from June, 2024 onwards.)

Rayat Shikshan Sansthas, Satara
Sadguru Gadage Maharaj College,Karad
(Autonomous)
Department of Marathi
Title and Subject Code
B.A.III Marathi [मराठी]

Sr. No.	Semester	Name of the Course	Subject code	COURSE /PAPER
1	V	साहित्य विचार	NMARS22- 07	Marathi Course-7
2	V	मराठी भाषा आणि भाषा विज्ञान	NMARS22-08	Marathi Course-8
3	V	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास [प्रारंभ ते इ.स .१५००]	NMARS22 -09	Marathi Course-9
4	V	मराठी भाषा व अर्थार्जनाच्या संधी	NMARS22-10	Marathi Course-10
5	V	वाङ्मय प्रवाहाचे अध्ययन : मध्ययुगीन	NMARS22-11	Marathi course 11
6	VI	साहित्य विचार	NMARS22-12	Marathi course 12
7	VI	मराठी भाषा आणि भाषा विज्ञान	NMARS22-13	Marathi course 13
8	VI	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास [प्रारंभ ते इ.स .१५००]	NMARS22-14	Marathi course 14
9	VI	मराठी भाषा व अर्थार्जनाच्या संधी	NMARS22-15	Marathi course 15
10	**VI**	वाङ्मय प्रवाहाचे अध्ययन :**ललित गद्य**	NMARS22-16	Marathi course 16

Sr. No.	Sem	Title of the Paper	Discipline Specific Elective	Distribution of Credit	Workload Per week	Total Credit	Theory Marks	Internal Evaluation
1	V	साहित्य विचार	Marathi Course-7	4	4 Lectures		40	10
2	V	मराठी भाषा आणि भाषा विज्ञान	Marathi Course-8	4	4 Lectures		40	10
3	V	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास [प्रारंभ ते इ.स .१५००]	Marathi Course-9	4	4 Lectures		40	10
4	V	मराठी भाषा व अर्थार्जनाच्या संधी	Marathi Course-10	4	4 Lectures		40	10
5	V	वाङ्मय प्रवाहाचे अध्ययन:मध्ययुगीन	Marathi Course-11	4	4 Lectures		40	10
6	VI	साहित्य विचार	Marathi Course-12	4	4 Lectures		40	10
7	VI	मराठी भाषा आणि भाषा विज्ञान	Marathi Course-13	4	4 Lectures		40	10

8	VI	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास [प्रारंभ ते इ.स .१५००]	Marathi Course-14	4	4 Lectures		40	10
9	VI	मराठी भाषा व अर्थार्जनाच्या संधी	Marathi Course-15	4	4 Lectures		40	10
10	VI	वाङ्मय प्रवाहाचे अध्ययन:ललित गद्य व्यक्तिचित्रे	Marathi Course-16	4	4 Lectures		40	10

Rayat Shikshan Sansthas, Satara

Sadguru Gadage Maharaj College,Karad

(Autonomous)

Department of Marathi

B.A.III Marathi

EQUIVALENCE

Sr. No.	Class	Semester	Paper No.	Title of the Paper SHIVAJI UNIVERSITY	Title of the Paper (New) AUTONOMOUS
1	B.A.III	V	7	साहित्य विचार	साहित्य विचार
2	B.A.III	V	8	मराठी भाषा आणि भाषा विज्ञान	मराठी भाषा आणि भाषा विज्ञान
3	B.A.III	V	9	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास [प्रारंभ ते इ.स १५००]	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास [प्रारंभ ते इ.स.१५००]
4	B.A.III	V	10	मराठी भाषा व अर्थार्जनाच्या संधी	मराठी भाषा व अर्थार्जनाच्या संधी
5	B.A.III	V	11	वाङ्मय प्रवाहाचे अध्ययन:मध्ययुगीन	वाङ्मय प्रवाहाचे अध्ययन:मध्ययुगीन
6	B.A.III	VI	12	साहित्य विचार	साहित्य विचार
7	B.A .III	VI	13	मराठी भाषा आणि भाषा विज्ञान	मराठी भाषा आणि भाषा विज्ञान

8	B.A.III	VI	14	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास [प्रारंभ ते इ.स १५००]	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास [प्रारंभ ते इ.स .१५००]
9	B.A.III	VI	15	मराठी भाषा व अर्थार्जनाच्या संधी	मराठी भाषा व अर्थार्जनाच्या संधी
10	B.A.III	VI	16	वाङ्मय प्रवाहाचे अध्ययन :ललित गद्य : व्यक्तिचित्रे	वाङ्मय प्रवाहाचे अध्ययन :ललित गद्य : व्यक्तिचित्रे

Rayat Shikshan Sanstha`s

Sadguru Gadage Maharaj College,Karad

(Autonomous)

Choice Based Credit System

B.A. Part – III SEMESTER – V

Marathi, Course – 7

साहित्य विचार

June 2024 onwards

Subject Code: (NMARS22 -07)

(Credit 04)

Preamble (प्रास्ताविक)

पदवीस्तरावर अंतिम वर्षाचे शिक्षण घेणाऱ्या मराठी भाषेच्या विद्यार्थ्याला साहित्य म्हणजे काय या मूळ प्रश्नापासून ते साहित्याची प्राचीन काळापासून होत आलेली साहित्यशास्त्रातील चर्चा अद्ययावत मतमतांतरासह कळावी,साहित्य मुलतत्वे कळावीत या हेतूने सदरची अभ्यासपत्रिका अध्ययन करण्यास लावलेली आहे. या अभ्यासपत्रिकेत पौर्वात्य ,पाश्चमात्य,आणि आधुनिक विचारवंत यांच्या साहित्यसंबंधी व्याख्या अगर दृष्टीकोन समजून घेऊन विद्यार्थी साहित्य म्हणजे काय या बाबत आपले आकलन व्यापक करून घेईल. साहित्य हे का लिहिले जाते .का वाचले जाते ,त्याची प्रयोजने काय असतात या संबंधी विचार समजून घेईल .जीवनाची प्रयोजने आणि साहित्याची प्रयोजने यांचा अनुबंध त्यास कळेल.साहित्य निर्मितीची विविध कारणे कोणती आहेत याबाबत ची अद्ययावत काव्यनिर्मिती प्रक्रिया विषयक चर्चा तो समजून घेईल.आणि निर्मितीच्या अनेक रिती त्यास कळतील.प्रतिभा आणि अन्य घटक यांचा साहित्यनिर्मितीमध्ये काय वाटा असतो ते बारकाईने समजून घेईल. तसेच पूर्वी पासून अलंकार आणि वृत्त या मध्ये काव्य निर्मिती कशी होत गेली त्याचीही तो समज करून घेईल.अलंकाराचे आणि वृतांचे प्रकार तो समजून घेईल.या साहित्यतत्वांच्या आधारे कोणत्याही

कलाकृतीचे तो आकलन,आस्वाद आणि मूल्यमापन करू शकतो यासाठी त्याची साहित्य विषयक समज वाढवण्यासाठी सदरची अभ्यास पत्रिका लावण्यात आलेली आहे.दुसरे असे की साहित्यातील मुलतत्वे समजल्याशिवाय त्यास साहित्याचे आकलन होणार नाही त्यासाठी साहित्यसंबंधी जो विचार झाला त्याचा अभ्यास करणे अनिवार्य आहे याची जाणीव त्यास करून देणे आणि त्याच्या ज्ञानकक्षा रुंदावणे हा देखील विचार या मागे आहे.

Course Outcomes:

CO – 1. साहित्यातील मुलतत्वे विद्यार्थी समजून घेतो.

CO – 2. साहित्याच्या पौर्वात्य,पाश्चात्य,आणि आधुनिक काव्य व्याख्यांचा परिचय करून घेतल्याने त्यास विविध भूमिका ,दृष्टीकोन तो आकलन करून स्वतःची समज वाढवतो .

CO – 3.काव्याची प्रयोजन संदर्भातील चर्चा आणि मतमतांतरे समजून घेतल्याने त्याला साहित्य लेखनाचे व वाचनाचे हेतू कळतात.कलाकृतीचे प्रयोजन काय असेल याचा शोध घेण्याची त्याची दृष्टी त्यास प्राप्त होईल.कोणत्याही कलाकृतीचे प्रयोजन काय याचा शोध तो घेत राहील

CO – 4. साहित्य निर्मिती कशी होते त्याचा शोध तो घेत राहील .कोणतीही कलाकृती कशी निर्माण झाली त्याचा शोध घेईल .त्यामुळे त्याची शोधक दृष्टीचा विकास होईल .

CO-5 – पौवार्त्य साहित्य विचारात अलंकार विषयक झालेली चर्चा समजून घेऊन शब्दालंकार व अर्थालंकार म्हणजे काय हे समजून साहित्य लेखन करताना यांचा उपयोग कसा केला जातो हे समजून घेऊन तो अलंकाराचा उपयोजन करायला शिकेल

Expected Skills impartation (Through theory and practical`s) १ वाचन २ आकलन

३ . हेतू शोध कौशल्य ४ . साहित्यनिर्मिती कौशल्य ५ अलंकार रचना कौशल्य संपादन ६ विश्लेषण

		Periods	Cos
Unit 1	साहित्याचे स्वरूप साहित्याच्या व्याख्या : पौर्वात्य –भामह ,मम्मट ,आनंदवर्धन ,विश्वनाथ	15	CO1 & CO2

	पाश्चात्य –वर्डसवर्थ,मॅथ्यू आर्नोल्ड,कार्लाईल आधुनिक –डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचा साहित्य विषयक दृष्टीकोन भालचंद्र नेमाडे यांचा साहित्य विषयक दृष्टीकोन ललित व ललितेतर साहित्य ललित साहित्यातून व्यक्त होणाऱ्या अनुभवांचे विशेष: संवेदनात्मकता, भावनात्मकता, वैचारिकता, सेंद्रियता, सूचकता, विशिष्टता, विश्वात्मकता		
Unit 2	साहित्याचे प्रयोजन प्रयोजन म्हणजे काय?प्रयोजन आणि परिणाम यातील फरक साहित्याची प्रयोजने :१ यश किंवा कीर्ती २ व्यवहारज्ञान ३] आनंद ४] उदबोधन ५]आत्माविष्कार ६]जिज्ञासापूर्ती ७]जीवनानुभूती ८]इच्छापूर्ती अथवा स्वप्नरंजन ९] पलायनवाद [ESCAPISM]	15	CO3
Unit 3	साहित्य निर्मितीची कारणे साहित्य निर्मितीचे स्वरूप साहित्य निर्मितीची कारणे १]प्रतिभा –स्वरूप व वैशिष्ट्ये [प्रतिभा व्यापार, प्रतिभेचे अलौकिकत्व , अपूर्व निर्मितीक्षम प्रतिभा, प्रतिभा ही वेडाची बहीण] २]बहुश्रुतता ३]अभ्यास ४]भावनात्मकता ५]संवेदनशीलता ६]उत्प्रेक्षा ७]चमत्कृती ८]स्वास्थ्य [शारीरिक .मानसिक]९ साहित्यिकाचा जीवनविषयक दृष्टीकोण	15	CO4
Unit 4	अलंकार : १ अतिशयोक्ती ,२]स्वभावोक्ती ३]दृष्टांत ४]उपमा ५]अनुप्रास ६]रूपक व्याख्या ,स्वरूप,आणि उदाहरणे अपेक्षित	15	CO5
Practical work: Case Study / Field Survey / Field Visits / Project 1. कोणत्याही एका साहित्यकृतीचे प्रयोजन ,निर्मिती मीमांसा याचा शोध विद्यार्थी घेईल , कलाकृती कशाने प्रभावी झाली याचा शोध घेणे . 2. चित्रपट परीक्षण ,नाटक परीक्षण इत्यादी बाबीं अंतर्गत मूल्यमापन मध्ये घेण्यात याव्यात.ज्याने विद्यार्थी कौशल्य विकास होईल आणि त्यास या क्षमतेमुळे पुढे त्यास लेखन करून पुढे व्यवसाय करून सेवा देऊन आर्थिक प्राप्ती करणे शक्य होईल.			(CO2 TO CO5)
Reference Books:			

संदर्भ ग्रंथ

१ जाधव उदय ,काव्यशास्त्र :आकलन आणि आस्वाद ,लोकपाल पब्लिकेशन, औरंगाबाद,प्रथमावृत्ती ५ सप्टेंबर २०१३

२ पुंडे,दत्तात्रय व तावरे स्नेहल [संपा.] साहित्यविचार ,स्नेहवर्धन प्रकाशन पुणे ,प्रथमावृत्ती ,फेब्रुवारी .१९९५

३ पाटील,म.सु. भारतीयांचा साहित्यविचार .चेतश्री प्रकाशन ,अंमळनेर

४ वासमकर,वि.दा . मराठीतील कलावादी समीक्षा,अक्षरदीप प्रकाशन ,कोल्हापूर आ.प.२०१८

५ करंदीकर गो.वि. ॲरिस्टॉटलचे काव्यशास्त्र पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई

६ जाधव मा.मा अक्षरगाथा मासिक[मराठी साहित्यविचार विशेषांक] नांदेड,एप्रिल २०१४

मुलभूत वाचन :

१ .जोग,रा.श्री.-------अभिनव काव्य प्रकाश, व्हीनस प्रकाशन,पुणे, आवृत्ती ७ वी १९७५

२ गाडगीळ,स.रा . -------काव्यशास्त्र प्रदीप,व्हीनस प्रकाशन पुणे, आवृत्ती ४ थी, जानेवारी १९९३

३ गोविलकर लीला ----भारतीय साहित्यविचार,स्नेहवर्धन प्रकाशन पुणे २००३

४ वाळंबे,मो.रा . ---सुगम मराठी व्याकरण ,नितीन प्रकाशन ,पुणे

५ देशपांडे,अ.ना.[संपा] - विनोबाची साहित्यदृष्टी ,परमधाम पवनार वर्धा १९७५

६ कुलकर्णी अ.वा . - साहित्यविचार ,प्रतिमा प्रकाशन ,पुणे ,आ.दु .१९९७

७ गाडगीळ गंगाधर - खडक आणि पाणी ,प्यापुलर प्रकाशन ,मुंबई १९६०

८ ढवळे,वि.ना . - साहित्याचे तत्वज्ञान कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन पुणे

९ डॉ .बाबासाहेब आंबेडकर –माझी आत्मकथा ;संपादक ज.गो.संत कौशल्य प्रकाशन औरंगाबाद पहिली आवृत्ती १४ एप्रिल १९७६ पृष्ठ क्रमांक [१५३] २ मे १९५४ रोजी विदर्भ साहित्य संघ ,नागपूर येथे केलेले भाषण]

१० टीका स्वयंवर – भालचंद्र नेमाडे

Research journals

Additional reading पूरक वाचन :

१ उपासे ,शिवशंकर - काव्यशास्त्र परिचय ,फडके प्रकाशन ,कोल्हापूर २०१३

२ कगले र.प . - प्राचीन काव्यशास्त्र ,मौज प्रकाशन ,मुंबई ,१९७४

३ देशमुख ,मा.गो. -मराठीचे साहित्यशास्त्र [ज्ञानेश्वर ते रामदास]

४ डॉ .नगेंद्र भारतीय काव्यशास्त्राचे मूळ प्रश्न ,सुविचार ,नागपूर पुणे १९६७ [अनुवादक :शैलजा करंदीकर]

Medium of Instruction –MARATHI

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी (लेखी परीक्षा)

एकूण गुण ४०

प्रश्न क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	गुण
१	योग्य पर्याय निवडा .	१०
२	टिपा लिहा .(चार पैकी दोन)	१०
३	लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	१०
४	दीर्घोत्तरी प्रश्न सोडवा .(दोनपैकी एक)	१०

अंतर्गत मूल्यमापन

१० गुण

Rayat Shikshan Sanstha's

Sadguru Gadage Maharaj College,Karad

(Autonomous)

Choiced Based Credit System

B.A . Part III, Semester V, Marathi paper no.8

June 2024 Onwards

(Credit 04)

मराठी भाषा व भाषाविज्ञान

[NMARS22- 08]

Preamble (प्रास्ताविक)

भाषाविज्ञान हे अभ्यासक्षेत्र अलीकडे एक स्वतंत्र व व्यापक अभ्यासक्षेत्र म्हणून ओळखले जात आहे. मराठी भाषेच्या संदर्भात भाषा म्हणजे काय? तिची उत्पत्ती कशी झाली, भाषेची लक्षणे वा वैशिष्ट्ये, तिचे स्वरूप याचा परिचय विद्यार्थ्यांना होणे गरजेचे आहे. त्याचबरोबर स्वनिम, रुपिम विचार व वाक्यविचार याचा परिचय विद्यार्थ्यांना व्हावा, मराठी भाषेच्या अभ्यासाची आवड निर्माण व्हावी या हेतूने अभ्यासक्रमाची रचना केलेली आहे.

Course Outcomes:

Co-1 भाषोत्पत्ती कशी झाली याचा परिचय करून घेतो. .

Co-2 भाषाविज्ञानाचा परिचय करून घेतो.

Co-3 भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा यांचा सहसंबंध जाणून घेतो.

Co-4 स्वनविचार व रूपविचार यांचा परिचय करून घेतो.

Co-5 वाक्यविचाराचा परिचय करून घेतो.

Co-6 मराठी भाषेविषयी विद्यार्थ्यामध्ये आवड विकसित करून घेतो

Expected Skills impartation (Through theory and practical`s) १ वाचन २ आकलन

३ भाषा कौशल्ये ४ . तर्कसंगत विश्लेषण ५ . सूक्ष्म आकलन ६ शब्द व वाक्य रचना कौशल्य आकलन

		Periods	Cos
Unit 1	**भाषोत्पत्ती विचार** • भाषेची उत्पत्ती – ईश्वरनिर्मित, राजानिर्मित,समाजनिर्मित	15	CO1 &

	• भाषेच्या उत्पत्तीच्या उपपत्ती/सिद्धांत • इंगित (Gesture) • मुखाभिनय (Oral gesture) • अनुकरण (Bow-Bow) • रणन (Ding Dong) • भावनाभिव्यक्ती (Pooh-Pooh) • श्रमपरिहार (Yo-he-Yo) • प्रेमगानमूलक (Sing-Song) • संपर्क (Contact) • क्रीडासक्ती (Play-Way) समन्वय उपपत्ती		**CO6**
Unit 2	**भाषेचे स्वरूप , व्याख्या आणि वैशिष्ट्ये** **भाषा म्हणजे काय ?** **भाषेच्या व्याख्या** कृ.पां.कुलकर्णी, ना.गो.कालेलकर, श्री.न.गजेंद्रगडकर • **मानवी व मानवेतर संप्रेषण** • **भाषेचे स्वरूप** समाजव्यवहाराचे साधन, ध्वनिमाध्यमता, प्रतीकात्मकता, संकेतबद्धता, भाषा – एक पद्धती, भाषा मानवी आहे. • सी.एफ.हॉकेटने सांगितलेली भाषेची सात वैशिष्ट्ये दुहेरीपण,निर्मितीक्षमता, कार्यकारण संबंधाचा अभाव , यादृच्छिकता, अदलाबदलीची शक्यता, विशिष्टीकरण, स्थलकालातीतता, सांस्कृतिक संक्रमण याशिवाय – सामाजिक संस्था,अर्जितभाषा, परिवर्तनशीलता, रैखिकता इ.वैशिष्ट्यांचा विचार	**15**	**CO2** **&** **CO3** **&** **CO6**
Unit 3	**स्वनिम विचार,रुपिम विचार (स्थूल परिचय)** **अ.स्वनिम विचार** 1.स्वन २.स्वनिम ३.स्वनांतर (संकल्पना ,स्वरूप ,प्रकार) **ब.रुपिम विचार** 1.रूप २.रुपिम ३.रुपिकांतर(संकल्पना ,स्वरूप ,प्रकार)	**15**	**CO4** **&** **CO6**
Unit 4	**वाक्यविचार**	**15**	**CO5**

	पदबंध व वाक्याचे स्वरूप वाक्याचे प्रकार- केवलवाक्य व त्याचे प्रकारमिश्रवाक्य व त्याचे प्रकार ,संयुक्त वाक्य व त्याचे प्रकार ,वाक्याचे पृथक्करण.		**& CO6**
Practical work: Case Study / Field Survey / Field Visits / Project Project : **प्रकल्प लेखन – वाक्यांचे प्रकार व त्यांची उदाहरणे यांचे संकलन**			**(CO4)**

Reference Books:

मुलभूत वाचन :

१.जोशी प्र.न. सुबोध भाषाशास्त्र, स्नेहवर्धन प्रकाशन ,पुणे

२.गवळी,अनिल भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा, हिरण्यकेशी प्रकाशन ,कोल्हापूर

३.धोंगडे,रमेश भाषा आणि भाषाविज्ञान ,दिलीपराज प्रकाशन ,पुणे

४.कानडे मु.श्री.(संपा.) मराठीचा भाषिक अभ्यास ,स्नेहवर्धन प्रकाशन ,पुणे

५.गजेंद्रगडकर, श्री.न. भाषा आणि भाषाशास्त्र ,व्हीनस प्रकाशन ,पुणे

६.हिरेमठ, राजशेखर मराठी व्याकरण परिचय, मेहता पब्लिशिंग हाऊस,पुणे

७. लामतुरे, प्रज्ञा ग्रामीण बोलीभाषेचे वैभव, संस्कृती प्रकाशन,पुणे, २०१२

८.मालशे,पुंडे,सोमण (संपा.) भाषाविज्ञान परिचय , पद्मगंधा प्रकाशन ,पुणे

९.पुंडे, द.दि. सुलभ भाषाविज्ञान , स्नेहवर्धन प्रकाशन ,पुणे

१०.कदम, महेंद्र मराठीचे वर्णनात्मक भाषाविज्ञान , स्नेहवर्धन प्रकाशन ,पुणे

११.काळे,कल्याण/सोमण,अंजली(संपा.) आधुनिक भाषाविज्ञान ,प्रतिमा प्रकाशन ,पुणे

१२.पाटील, व्ही.एन. सुलभ भाषाविज्ञान व मराठी व्याकरण, प्रशांत पब्लिकेशन्स,जळगाव आ.दु.२,२०१६

१३.Hocket C.F A course in Modern Linguistics, Oxford,New York, 1958

Research journals

Additional readings:

१. कुलकर्णी कृ.पां. मराठी भाषा : उदगम आणि विकास, मेहता पब्लिशिंग हाऊस,पुणे

२. मालशे,मिलिंद आधुनिक भाषाविज्ञान : सिद्धांत आणि उपयोजन, लोकवाङ्मयगृह,मुंबई

३. कुलकर्णी, सुलक्षणा व कुबेर,वसंत भाषाविज्ञान परिचय, फडके प्रकाशन,कोल्हापूर

४. दामले,मो.के. शास्त्रीय मराठी व्याकरण,दामोदर सावळाराम आणि मंडळी, पुणे

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी (लेखी परीक्षा)

एकूण गुण ४०

प्रश्न क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	गुण
१	योग्य पर्याय निवडा .	१०
२	टिपा लिहा .(चार पैकी दोन)	१०
३	लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	१०
४	दीर्घोत्तरी प्रश्न सोडवा .(दोनपैकी एक)	१०

अंतर्गत मूल्यमापन

१० गुण

Rayat Shikshan Sanstha`s
Sadguru Gadage Maharaj College,Karad
(Autonomous)
Choice Based Credit System
B.A. Part –III, SEMESTER - V
Marathi, Course – 9
June 2024 onwards
Subject Code: (NMARS22- 09)

(Credit 04)

पेपर क्रमांक ९, मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास

Preamble (प्रास्ताविक)

मराठी साहित्याचा विशेष स्तरावर अभ्यास करणाऱ्या विद्यार्थ्याला मराठी साहित्याची समग्र परंपरा स्थूलमानाने माहीत असणे अत्यंत आवश्यक आहे. मराठी साहित्याची परंपरा साधारणतः एक हजार वर्षांच्या मागे जात नसली तरी साहित्यातील वेगवेगळ्या प्रकारांनी समृद्ध आहे. त्यामुळेच या साहित्य परंपरेला आपण प्राचीन मराठी असे न म्हणता मध्ययुगीन मराठी असे संबोधत आहोत. या परंपरेत संत आहेत, तत्त्वज्ञ आहेत, पंडित आहेत, शाहीर आहेत, बखरकार आहेत. मराठीतील या साहित्याच्या निर्मितीमागील प्रयोजने देखिल विभिन्न आहेत, संत, पंत आणि तंतांच्या या साहित्याने मराठी भाषेच्या बोलीला सौंदर्य प्रदान केले आहे. नामदेव तुकारामांच्या अभंगांपासून ते रामदासांच्या दासबोधापर्यंत अनेक कवींनी शब्दालंकारांची आणि सुभाषितांची देणगी मराठी भाषेला दिलेली आहे. मराठी भाषा अभ्यासणाऱ्या कोणत्याही विद्यार्थ्याला या भाषेचे अंतरंग समजून घ्यायचे असेल तर मराठी वाङ्मयाची ही परंपरा अभ्यासण्याशिवाय पर्याय नाही. याच भूमिकेतून ही अभ्यासपत्रिका तयार करण्यात आली आहे.

Course Outcomes :

Outcomes :

CO 1. मराठी भाषेची पूर्वपीठिका समजावून घेता येईल.

CO 2. मराठी भाषेचा निर्मितीकाळ व जडणघडण कशी झाली आहे ते समजेल.CO 3. मराठीतील आद्य ग्रंथाचे स्वरूप समजेल

CO 4. महानुभावांनी लिहिलेल्या गद्य ग्रंथातून तेराव्या शतकातील मराठी बोली व मराठी माणसाच्या सर्व सांस्कृतिक अंगांचा परिचय होईल.

CO 5. महानुभावांच्या पद्य ग्रंथातून मराठी कवींच्या काव्यप्रतिभेचा परिचय होईल.

CO 6. भागवत किंवा वारकरी संप्रदायाचा परिचय, तत्वज्ञान आणि काव्यसौंदर्य यांचा परिचय होईल.

CO 7. मराठी भाषेला समृद्ध करणारे इतर धर्मीय संतकवी व विविध संप्रदायांनी निर्माण केलेले वाङ्मय पाहिल्यानंतर सामाजिक सलोखा व सर्वधर्मसमभावाची मूल्ये विद्यार्थी आत्मसात करेल.

Expected Skills impartation (Through theory and practical`s)

प्राचीन ग्रंथ भाषा आकलन ,वाचन ,विश्लेषण,इ .

		Periods	**Cos**
Unit 1	मराठी वाङ्मयाचा प्रारंभकाळ ते इ.स.१२०० पर्यंत अ)विवेकसिंधूपूर्वकालीन रचना कुवलयमाला,मानसोल्लास,अमरनाथ सवांद,गोरक्षगीता इ. ब)मराठीतील आद्य ग्रंथकार मुकुंदराज यांची रचना विवेकसिंधू,पवनविजय,परमामृत क)मराठीतील आद्य कवयित्री महदंबा यांची रचना धवळे(पूर्वार्ध व उत्तरार्ध),मातृकी स्वयंवर	**15**	**CO1 ,CO2 ,CO3**
Unit 2	इ.स.१२०० ते १३०० (स्थूल कालखंड) अ)महानुभावीय गद्य वाङ्मय म्हाईभट्ट..लीळाचरित्र,श्री.गोविंदप्रभूचरित्र व इतर रचना केसोबास.,सूत्रपाठ ,स्मृतिस्थळ ब)महानुभावीय पद्य .... साती ग्रंथ(ग्रंथ व ग्रंथकार स्थूल परिचय) नरेंद्र..-----रुक्मिणी स्वयंवर भास्करभट्ट बोरीकर---शिशुपालवध,उद्धवगीता किवां एकादश स्कंध दामोदर पंडित-वच्छाहरण पंडित विश्वनाथ.-ज्ञानप्रबोध	**15**	**CO4 ,CO5**

	रवळोव्यास.----सह्याद्रीवर्णन नारायण पंडित----श्री ऋद्धीपूर वर्णन		
Unit 3	इ.स.१३०० ते १४००(स्थूल कालखंड) अ)ज्ञानेश्वरांचे वाङ्मयीन कार्य ज्ञानेश्वरी,अमृतानुभव,चांगदेवपासष्टी,हरिपाठाचे अभंग व इतर रचना ब)नामदेवांची अभंग रचना क) इतर संतांची रचना सावता माळी,गोरोबा कुंभार,मुक्ताबाई,सेना महाराज,नरहरी सोनार,कान्होपात्रा यांच्या रचना	**15**	**CO6**
Unit 4	इ.स.१४०० ते १५०० (स्थूल कालखंड) अ)अन्य संप्रदायातील प्रमुख ग्रंथकार आणि त्यांची ग्रंथरचना सत्यमालनाथ,चोम्भा(नाथसंप्रदाय] नाथ संप्रदाय परिचय शांतलिंग आणि मन्मथ शिवलिंग (लिंगायत संप्रदाय)गुणकीर्ती व जिनदास नामा[जैन मराठी कवी] नृसिंह सरस्वती आणि दासोपंत (दत्त संप्रदाय) अज्ञानसिद्ध व बहिरा जातवेद (नागेश संप्रदाय) शेख महमद आणि हुसेन अंबरखान (मुस्लीम मराठी कवी) फादर स्टीफन्स,फादर क्रुवा(ख्रिस्ती मराठी कवी)	**15**	**CO7**
Practical work: Case Study / Field Survey / Field Visits / Project **Project :** कौशल्य प्राप्ती साठी उपक्रम ---१]कोणत्याही एका ग्रंथकार यावर सादरीकरण २]ओवी अभंग इत्यादी प्राचीन कला प्रकार यांचे सादरीकरण करावे व निवेदन घ्यावे .कार्यक्रम सदृश्य सादरीकरण आहे. मुलांना आनंद मिळावा ,सामाजिक भान ,आवड ,कार्यक्रम याची सांगड घालावी ३]जुने का शिकायचे या विषयी महत्व सांगून आस्था वाढवावी .४] हस्त लिखिताचे संकलन –पोथ्या दुर्मिळ ग्रंथ संकलन –शैक्षणिक सहल काढून प्रकल्प लेखन तयार करून घेणे –अंतर्गत मूल्यमापन मध्ये घ्यावे -२० मार्क सहलीसाठी अहवाल लेखन करून घेण्यात यावे .]			**(CO4)**

Reference Books:

संदर्भग्रंथ :

१ देऊळगावकर चंद्रकांत (संपा.)' मन्मथ स्वामी व्यक्ती आणि वाङ्मय' शैवभारती प्रकाशन शोध प्रतिष्ठान

,जंगमवाडी मठ,वाराणसी
२ पाटील तानाजी साहित्यातील सामाजिकता,विश्वकर्मा पब्लिकेशन,पुणे
३ सुंठणकर बा. र. महाराष्ट्रीयन संत मंडळीचे ऐतिहासिक कार्य,बेळगाव
४ सरदार गं. बा.   संत वाङ्मयाची सामाजिक फलश्रुती म.सा.प पुणे
५ जाधव रा. ग.   आनंदाचा डोह,प्राज्ञ पाठशाला,वाई
६ कामत अशोक व बडवे सतीश ,संत नामदेवविषयक अभ्यास,आळंदी
७ देशमुख उषा ,मांदियाळी,माया प्रकाशन,नागपूर
८ पाटील सदाशिव ,तुकाराम आणि कबीर,दर्या प्रकाशन,पुणे
९ घोणसे शामा ,विरशैवांचे मराठी हिंदी वाङ्मय :एक अभ्यास,शैवभारती शोध प्रतिष्ठान जंगमवाडी वाराणसी
१० प्रियोळकर अ.का. , मुसलमानाची जुनी मराठी कविता
११ ढेरे रा. चि. , मुसलमान मराठी संतकवी,पद्मगंधा प्रकाशन,पुणे
१२ पठाण यु. म. , मुसलमान (सुफी) संतांचे मराठी साहित्य
१३ मोरजे गंगाधर, मराठी ख्रिस्ती वाङ्मय ,फादर
१४ उपाध्ये बाबुराव ,संत गोरा कुंभार: वाङ्मय दर्शन,स्नेहवर्धन प्रकाशन,पुणे
१५ इर्लेकर सुहासिनी,संत कवी आणि कवयित्री:एक अनुबंध,स्नेहवर्धन प्रकाशन,पुणे
१६ अकोले सुभाषचंद्र ,प्राचीन मराठी जैन साहित्य,सुविचार प्रकाशन,नागपूर
१७ पाटगणकर विद्यासागर, मराठी संत कवियीत्रींचा इतिहास,साहित्य अकादमी,नवी दिल्ली
१८ होनमाने धनंजय,तंजावरची मराठी कीर्तनपरंपरा,स्नेहवर्धन पुणे २०१७

मुलभूत वाचन

१.नसिराबादकर ल.रा., प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास,फडके प्रकाशन,कोल्हापूर
२.पठाण यु.म. महानुभाव साहित्य संशोधन खंड १,मराठवाडा विद्यापीठ प्रकाशन,औरंगाबाद
३.देशपांडे अ.ना. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड १ ते ४
४.पांगारकर ल.रा.,प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड १ ते ३,महाराष्ट्र साहित्य परिषद प्रकाशन ,पुणे
५.पसारकर शे.दे. वेलू गेला गगनावरी,सुविद्या प्रकाशन,पुणे

Research journals:

Additional readings: -

पूरक वाचन

१ शेणोलीकर ह.श्री.,प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप,व्हीनस प्रकाशन,पुणे
२ पांगारकर ल.रा. ,मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड १ व २
३ तुळपुळे शं.गो. , मराठी वाङ्मयाचा इतिहास,महाराष्ट्र साहित्य परिषद,पुणे
४ मांडवकर भाऊ , संत नामदेव दर्शन,सेवा प्रकाशन,अमरावती

५ इनामदार हे.वि.(संपा), संत नामदेव काव्यसंभार आणि संत परिवार
६ उपासे शिवशंकर,महाराष्ट्र भूषण सहा संत साहित्यिक,फडके प्रकाशन,कोल्हापूर २०१२
७ उपासे शिवशंकर (संपा], शांतलिंगकृत कर्णहंस,प्रकाशन शरण संस्कृती अध्ययन केंद्र,सिद्ध संस्थान मठ निड्सोसी,ता.हुक्केरी,जि.बेळगाव

८.पसारकर शे.दे.(संपा) श्री मन्मथशिवलिंग परम्ररहस्यकृत,शैवभारती शोध प्रतिष्ठान,वाराणसी,२००१
९ फाटक न.र. श्री.एकनाथ: वाङ्मय आणि कार्य,मौज प्रकाशन गृह,मुंबई
१० परमार्ग सेवक श्री बालकृष्ण शास्त्री महानुभाव : महानुभाव पंथ,प.पू.मधुकरशास्त्री कवीश्वर,पंच कमिटी संस्थान ,श्री देवदेवेश्वर ,माहूर,आठवी,२०१४

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी (लेखी परीक्षा)

एकूण गुण ४०

प्रश्न क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	गुण
१	योग्य पर्याय निवडा .	१०
२	टिपा लिहा .(चार पैकी दोन)	१०
३	लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	१०
४	दीर्घोत्तरी प्रश्न सोडवा .(दोनपैकी एक)	१०

अंतर्गत मूल्यमापन

१० गुण

Rayat Shikshan Sanstha's

Sadguru Gadage Maharaj College,Karad

(Autonomous)

Choiced Based Credit System

B.A . Part III, Semester V, Marathi paper no.10

June 2024 Onwards

(Credit 04)

मराठी भाषा व अर्थार्जनाच्या संधी

[NMARS22 -10]

Preamble (प्रास्ताविक)

या अभ्यासक्रमामध्ये मराठी भाषेतून शिक्षण घेतल्याने कोणकोणत्या अर्थाजनाच्या संधी उपलब्ध होऊ शकतात याचा विचार केलेला आहे. भारतासारख्या बहुभाषिक देशात भाषा आणि भाषिक कौशल्ये आत्मसात असलेल्यांना नोकरी-व्यवसायाच्या नवनव्या संधी उपलब्ध होत आहेत. त्यामुळे भाषेचा सर्जकतेने वापर करणे ही विविध संधींची नांदी ठरते आहे. त्यामुळे सर्जनशील लेखनामध्ये कथा लेखन, वैचारिक लेखन करताना नेमके काय करावे लागेल हे स्पष्ट केले आहे. त्याचबरोबर शोधनिबंधलेखन व प्रकल्पलेखन कसे करावे. संशोधनपर लेखनाची ओळख विद्यार्थ्यांना व्हावी या हेतूने शोधनिबंध व प्रकल्पलेखन याचा अभ्यासक्रमात समावेश केलेला आहे. आजच्या माहिती तंत्रज्ञानाच्या युगात मराठीच्या विद्यार्थ्यालाही आंतरजालावरील मराठीचे स्वरूप कसे आहे हे समजावे. विद्यार्थ्यांमधील लेखन कौशल्ये विकसित व्हावीत, विद्यार्थ्यालाही लेखन करून अर्थार्जन करता यावे यासाठी आंतरजालावरील मराठीचा समावेश करण्यात आलेला आहे.

Course Outcomes:

Co-1 सर्जनशील लेखनप्रक्रिया समजून घेतो.

Co-2 कथा लेखनाचे स्वरूप व प्रक्रिया समजून घेतो.

Co-3 वैचारिक लेखनाचे स्वरूप व प्रक्रिया समजून घेतो.

Co-4 शोधनिबंध व प्रकल्पलेखन कौशल्य समजून घेतो.

Co-5 आंतरजालावरील मराठी लेखनपद्धती समजून घेतो.

Co-6 विद्यार्थ्यांची लेखन कौशल्ये विकसित होतील व आर्थर्जनाच्या संधी प्राप्त होतील.

Expected Skills impartation (Through theory and practical`s) १. कथालेखन २. वैचारिक लेखन ३. शोधनिबंध लेखन ४. सर्जनशील लेखन कौशल्य			
		Periods	**Cos**
Unit 1	**सर्जनशील लेखन** सर्जनशील लेखन :संकल्पना व स्वरूप कथा : संकल्पना व स्वरूप कथा व गोष्ट यातील फरक कथेचे घटक मराठी कथालेखनाची वाटचाल (स्थूलपरिचय) प्रात्यक्षिकासह कथा लेखन	**15**	**CO1 & CO2 & CO6**
Unit 2	**वैचारिक लेखन** • वैचारिक लेखन : संकल्पना व स्वरूप • मराठी वैचारिक लेखनाची वाटचाल (स्थूलपरिचय) • वैचारिक लेखनाची पद्धत • वैचारिक लेखनाचे प्रकार	**15**	**CO1 & CO3 & CO6**
Unit 3	**शोधनिबंध व प्रकल्पलेखन (स्थूल परिचय)** • संशोधन , संकल्पना ,स्वरूप , महत्व • संशोधनपर लेखनप्रकार परिचय १.शोधनिबंध – स्वरूप व पद्धती २.संशोधन प्रकल्प – स्वरूप व पद्धती ३.प्रबंधिका ४.प्रबंध • संशोधनपर लेखनाची पथ्ये व भाषा	**15**	**CO4 & CO6**
Unit 4	**आंतरजालावरील (internet) मराठी** • आंतरजालावरील मराठी लेखनाचे स्वरूप • नोंदी लेखन,विश्वकोश , विकिपीडिया इ. • आंतरजालावरील मराठी संकेतस्थळांचा परिचय १.राज्य मराठी विकास संस्था २.महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ ३.भाषा संचलनालय ४.मराठी भाषा विभाग ,महाराष्ट्र शासन	**15**	**CO5 & CO6**

	५.मराठी साहित्य परिषद ,पुणे ६.विश्वकोश मंडळ ७.इतर संकेतस्थळ – साहित्य अकादमी ,नॅशनल बुक ट्रस्ट, भारतीय भाषा संस्थान ,म्हैसूर इ. ● प्रात्यक्षिकासह आंतरजालावर मराठीविषयक लेखन		
Practical work: Case Study / Field Survey / Field Visits / Project Project : **कथालेखन ,वैचारिक निबंधलेखन ,शोधनिबंध ,प्रकल्पलेखन प्रात्यक्षिक.** **मराठी साहित्यविषयक संकेतस्थळांची यादी तयार करणे.**			(CO4)

Reference Books:

संदर्भ ग्रंथ :

१. जोशी,सुधा ,कथा:संकल्पना आणि समीक्षा ,मौज प्रकाशन ,मुंबई ,२००२

२. सारंग,विलास .सर्जनशोध आणि लिहिता लेखक , मौज प्रकाशन ,मुंबई

३. मालशे,मिलिंद (संपा.) शोधनिबंधाची लेखनपद्धती (सुधारित आवृत्ती लोकवाङ्‌मय गृह,मुंबई

४. पाटील ,आनंद , सृजनात्मक लेखन ,पद्मगंधा प्रकाशन,पुणे ,२००९

५. काळे,कल्याण,पुंडे द.दि. व्यावहारिक मराठी ,निराली प्रकाशन ,पुणे २००७

६. वेलणकर,जयंत,प्रबंध कसा लिहावा, साहित्य प्रसारक केंद्र ,नागपूर

७. कऱ्हाडे ,सदा ,संशोधन : सिद्धांत आणि पद्धती , लोकवाङ्‌मय गृह,मुंबई

८. चुनेकर,सु.रा.व पठारे ,संशोधन ,स्वरूप आणि पद्धती ,शि.प्र. संस्था,संगमनेर रंगनाथ(संपा.)

९. रोकडे,सुहास,संगणक व माहिती तंत्रज्ञान ,नाथे प्रकाशन ,पुणे

१०.वरखेडे,रमेश नारायसंशोधनाचे पद्धतीशास्त्र ॐग्रामण्ये इन्स्टिट्यूट ऑफ व वरखेडे मंगला रमेश ,एज्युकेशन,एक्सलन्स,पुणे

११.जोशी प्रभाकर व वासुदेव वले उपयोजित मराठी भाग-१ प्रशांत पब्लिकेशन्स, जळगाव, २०१७.

१२.तौर,पृथ्वीराज ,मराठी भाषिक कौशल्य विकास ,अथर्व पब्लिकेशन्स ,धुळे २०१८

१३.वरखेडे,मंगला प्रकल्प अभ्यास ,नाशिक

१४.गवळी,अनिल व मोरे नंदकुमार , भाषासंवाद, सायन पब्लिकेशन्स,पुणे २०१३

१५.गवळी, अनिल ‘मराठी भाषा : आज आणि उद्या ,दर्या प्रकाशण पुणे २०१८

१६.कांबळे विनोद, सर्जन नोंदी वाचन कट्टा प्रकाशन प्रा.लि .कोल्हापूर २०१९

Research journals:

Additional readings:

१.गवस,राजन ;शिंदे,अरुण , भाषिक सर्जन आणि उपयोजन ,दर्या प्रकाशन,पुणे व पाटील, गोमटेश्वर २०१२

२.शेख,यास्मिन ,मराठी हस्तलेखन कोश,दुसरी आवृत्ती,हर्मिस प्रकाशन पुणे,२०१५

३.नासिराबादकर,ल.रा,व्यावहारिक मराठी, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर.

४. रेगे,मे.पुं.(संपा) नवभारत (मासिक), व्यवहारिक मराठी विशेषा प्राज्ञ पाठशाळा मंडळ, वाई, ऑगस्ट-सप्टेंबर,

५. शिकारपुरकर,दीपक ,दिव्यांगमित्र संगणक,उत्कर्ष प्रकाशन,पुणे

६.गोविलकर,लीला .पाटणकर जयश्री,व्यावहारिक मराठी,स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाऊस,पुणे,२००७

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी (लेखी परीक्षा)

एकूण गुण ४०

प्रश्न क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	गुण
१	योग्य पर्याय निवडा .	१०
२	टिपा लिहा .(चार पैकी दोन)	१०
३	लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	१०
४	दीर्घोत्तरी प्रश्न सोडवा .(दोनपैकी एक)	१०

अंतर्गत मूल्यमापन ४० गुण

Rayat Shikshan Sanstha`s

Sadguru Gadage Maharaj College,Karad

(Autonomous)

Choice Based Credit System

B.A. Part –III, SEMESTER - V

Marathi, Course – 11

June 2024 onwards

Subject Code: (NMARS22- 11)

(Credit 04)

वाङ्मयप्रवाहाचे अध्ययन : मध्ययुगीन

पाठ्यपुस्तक : दृष्टान्तपाठ – निवडक दृष्टान्त (संपादन)

Preamble (प्रास्ताविक)

मराठी भाषा आणि साहित्य यांना समृद्ध आणि प्रदीर्घ परंपरा आहे. मराठी भाषेतील ग्रंथनिर्मितीला बाराव्या शतकात प्रारंभ झाला. त्यामध्ये मध्ययुगीन कालखंडातील विविध संप्रदायांचा मोठा वाटा आहे. त्यातील महानुभाव संप्रदायाने पंथप्रसारासाठी मराठीचा वापर केला. या पंथातील अनेक गद्य व पद्य ग्रंथांनी मराठी साहित्यात मोलाची भर घातली आहे. त्यातील ‘दृष्टान्तपाठ’ या ग्रंथाचे महत्त्वपूर्ण स्थान आहे. त्यामधून तत्कालीन समाजजीवन, लोकभाषा व महानुभाव तत्त्वज्ञान यांचे दर्शन घडते. मराठी भाषेचे व साहित्याचे जतन व संवर्धन करणे ही आज काळाची गरज बनली आहे. त्यासाठी विद्यार्थ्यांना मध्ययुगीन महाराष्ट्रीय समाज, भाषा व साहित्य यांचा परिचय घडावा यासाठी येथे ‘दृष्टान्तपाठ’ या ग्रंथाची निवड केली आहे.

Course Outcomes :

CO 1 – विद्यार्थ्यांना मध्ययुगीन महाराष्ट्र व महानुभाव पंथ यांचा परिचय होईल

CO 2 - विद्यार्थी महानुभाव वाङ्मयाच्या प्रेरणा व स्वरूप समजून घेतील

CO 3 - विद्यार्थ्यांना महानुभाव ग्रंथकार केसोबास यांचा परिचय होईल

CO 4 - विद्यार्थ्यांना दृष्टांत पाठातील आशय स्वरूप व अभिव्यक्तीविशेष ज्ञात होतील

<table>
<tr><td colspan="4">CO 5 - विद्यार्थ्यांना दृष्टांतपाठातील भाषिक वैभवाचा परिचय होईल</td></tr>
<tr><td colspan="4">Expected Skills impartation (Through theory and practical`s)

प्राचीन ग्रंथ लेखन कौशल्य, आकलन कौशल्य ,वाचन इत्यादी .</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td>Periods</td><td>Cos</td></tr>
<tr><td>Unit 1</td><td>• मध्ययुगीन महाराष्ट्र आणि महानुभाव पंथाचा परिचय
• दृष्टान्तपाठ – ग्रंथपरिचय व ग्रंथकार केसोबास परिचय
• दृष्टान्त पाठाचे आशयसूत्र – उद्धरण सूत्र</td><td>15</td><td>CO1</td></tr>
<tr><td>Unit 2</td><td>दृष्टान्तपाठातील आशयविवेचन –
• महानुभाव पंथाचे तत्त्वज्ञान
• तत्कालीन समाजजीवनाचे चित्रण
• प्रसंगचित्रण
• व्यक्तिरेखाटन</td><td>15</td><td>CO1
&
CO3</td></tr>
<tr><td>Unit 3</td><td>दृष्टान्तपाठातील अभिव्यक्ती-विशेष –
• रचनाविशेष
• निवेदन / कथनशैली
भाषाशैली</td><td>15</td><td>CO2</td></tr>
<tr><td>Unit 4</td><td>दृष्टान्तपाठातील मध्ययुगीन मराठी भाषेचे स्वरूप
• शब्दसंग्रह
• म्हणी व वाक्प्रचार</td><td>15</td><td>CO1
&
CO4</td></tr>
<tr><td colspan="3">Practical work: Case Study / Field Survey / Field Visits / Project
Project :
1. प्रकल्प : दृष्टांतपाठातील ‘शब्दसंग्रह ,म्हणी ,वाक्प्रचार इ.संकलन करणे
2. दृष्टांत पाठातील काही दृष्टांतांचे अर्वाचिनीकरण करणे
किंवा
मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयातील कोणत्याही एका साहित्यकृती आधारे सामाजिक ,सांस्कृतिक ,मूल्यविचार भाषा विशेष इत्यादी पैकी कोणत्याही एका विषयाअनुषंगाने सादरीकरण करणे</td><td>(CO4)</td></tr>
<tr><td colspan="4">Reference Books:

संदर्भ ग्रंथ
१ पानसे, मु. ग. ‘यादवकालीन महाराष्ट्र’ – मुंबई मराठी ग्रंथसंग्रहालय, मुंबई
२ बोरगावकर ,वसंत ,‘प्राचीन मराठी चरित्रलेखन’ – कॉन्टीनेन्टल प्रकाशन, पुणे</td></tr>
</table>

३ शं. गो. तुळपुळे,'यादवकालीन मराठी भाषा' -, व्हीनस प्रकाशन, पुणे

४ उषा देशमुख ,मराठी साहित्याचे आदिबंध' –, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई

५ रा. चिं. ढेरे 'महाराष्ट्राचा देव्हारा' –, विश्वकर्मा साहित्यालय, पुणे

६ पाठक ,अरुणचंद्र ,स्थान पोथी :एक पुरातत्वीय अभ्यास ,म.रा.साहित्य संस्कृती मंडळ ,मुंबई

मुलभूत वाचन

१ 'निवडक दृष्टान्त' (संपादन) – शिवाजी विद्यापीठ प्रकाशन

२ शं. गो. तुळपुळे,'दृष्टान्तपाठ' – संपादक – व्हीनस प्रकाशन, पुणे

३ वि. भि. कोलते'महानुभाव तत्त्वज्ञान' –, अरुण प्रकाशन, मलकापूर (वऱ्हाड)

४ वि. भि. कोलते, 'महानुभाव आचारधर्म' - अरुण प्रकाशन, मलकापूर (वऱ्हाड)

५ संपादक – रा. शं. नगरकर 'मुनि केशिराज संकल्पित – दृष्टान्तपाठ' –, स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाउस, पुणे

६ सुहास राजनकर,'दृष्टान्तपाठ : अन्वय आणि चिकित्सा' – ॠचा प्रकाशन, नागपूर

७ 'यु. म. पठाण,महानुभाव साहित्य संशोधन खंड १ ' –, मराठवाडा विद्यापीठ प्रकाशन, औरंगाबाद

८ रमेश आवलगावकर,'महानुभावांची अन्वय स्थळे' –, चंद्रकांत प्रकाशन, पुणे

९ रा. चिं. ढेरे'प्राचीन मराठीच्या नवधारा' –, मोघे प्रकाशन, कोल्हापूर

Research journals:

Additional readings: -

पूरक वाचन :

१पठाण यु,म .,महानुभाव साहित्य संशोधन खंड १ ,मराठवाडा विद्यापीठ प्रकाशन औरंगाबाद

२ पंजाबी माधव [संपा .]श्री.च .पाणी व्यासकृत दृष्टांत अन्वय आख्यान

३ आवलगावकर ,रमेश ,महानुभावाची अन्वयस्थळे चंद्रकांत प्रकाशन पुणे ,

४ ढेरे रा.चि.प्राचीन मराठीच्या नवधारा ,मोघे प्रकाशन ,कोल्हापूर

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी (लेखी परीक्षा)

एकूण गुण ४०

प्रश्न क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	गुण
१	योग्य पर्याय निवडा .	१०
२	टिपा लिहा .(चार पैकी दोन)	१०
३	लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	१०
४	दीर्घोत्तरी प्रश्न सोडवा .(दोनपैकी एक)	१०

अंतर्गत मूल्यमापन

१० गुण

Rayat Shikshan Sanstha`s

Sadguru Gadage Maharaj College,Karad

(Autonomous)

Choice Based Credit System

B.A. Part - III SEMESTER - VI

Marathi Course – 12

June 2024 onwards

साहित्य विचार

Subject Code: (NMARS22 -12)

MARATHI PAPER 12

(Credit 04)

Preamble (प्रास्ताविक)साहित्य विचार अभ्यासपत्रिका क्रमांक ७ मध्ये विद्यार्थ्यांना साहित्य विषयक व्याख्या ,साहित्य प्रयोजने ,साहित्य निर्मितीची प्रक्रिया ,साहित्यातील अलंकार विषयक माहिती दिल्यानंतर दुसऱ्या सत्रात साहित्य विचार या अभ्यासपत्रिकेत साहित्य विषयक अन्य मुलभूत घटकांची माहिती देण्याचा हेतू ठेवून शब्दशक्ती ,रस विचार ,साहित्य भाषा व अन्य भाषा ,आणि पूर्वीच्या काळात वृतात्म रचना कशी होत होती हे ज्ञान करून देण्याचा आणि त्याचे उपयोजन विद्यार्थ्यांनी करावे यासाठी ही अभ्यास पत्रिका क्रमांक १२ तयार करण्यात आली आहे.

Course Outcomes:

CO – 1 शब्दाचा वापर अर्थावरून कसा केला जातो याचे ज्ञान तो करून घेतो .शब्द शक्तीचे आकलन करतो

CO – 2 वाच्यार्थ ,लक्षणार्थ आणि व्यंजनार्थ या तीन अर्थाचे उपयोजन कोणत्या क्षेत्रात केले जाते ते समजून

घेतो

CO – 3 भारतीय साहित्य विचारात रस विषयक झालेली चर्चा समजून घेऊन ,रस कसे निर्माण होतात हे समजून घेतो

CO – 4 साहित्यकृतीमध्ये रस कुठे आणि कसा आविष्कृत झाला आहे याची समज त्यास येते आणि रसाळ रचना कशी तयार करावी ही समज देखील त्यास होते

CO – 5 भरताचे रससूत्र व त्या विषयीची इतरांची मतमतांतरे तो अभ्यासतो आणि रसप्रतीती रसिकांना कशी होते हे जाणून घेतो

CO-6 कोणत्याही कलाकृतीचे रसग्रहण करतो आणि रस विषयक विवेचन करतो .

CO-7 –काव्यापासून होणाऱ्या आनंदाचे स्वरूप विषयक चर्चा समजून घेऊन कोणत्याही कलाकृतीतून रसिक वाचकास आनंद कसा होतो हे समजून घेण्याचे कौशल्य आत्मसात करतो .

CO-8 साहित्य भाषा कशी असते समजून घेतो,आणि कोणत्याही कलाकृतीत साहित्य भाषेचा अविष्कार कसा झाला हे समजून घेतो.साहित्य लिहिताना भाषेचा उपयोग कसा करावा हे कौशल्य शिकून घेतो

CO-9 वृत्त रचना समजून निवडक वृतात रचना कशी केली जाते हे ज्ञान मिळवून घेतो .

Expected Skills impartation (Through theory and practical`s)

१. रसग्रहण २. वृत्तरचना आकलन ३. भाषेतील अर्थाचे आकलन ४. साहित्य परीक्षण कौशल्ये

		Periods	Cos
Unit 1	**शब्दशक्ती म्हणजे काय ?** १] **अभिधा** –व्याख्या ,स्वरूप व प्रकार [योग .रुढी ,योग रुढी] २] **लक्षणा** व्याख्या ,स्वरूप लक्षणेस आवश्यक गोष्टी अ]मुख्यार्थ बाधा ब]मुख्यार्थ लक्षार्थ संबंध क]रुढी किंवा प्रयोजन लक्षणेचे महत्व	**15**	**CO1** **&** **CO2**

	३ **व्यंजना** –व्याख्या .स्वरूप व्यंजनेचे मुख्य दोन प्रकार अ] शाब्दी व्यंजना ब] आर्थी व्यंजना व्यंजनेचे साहित्यातील महत्व		
Unit 2	**अ] रस म्हणजे काय ?** स्थायीभाव व रस भरताचे रस सूत्र **ब] काव्यानंद मीमांसा** काव्यानंद मीमांसा म्हणजे काय ? **कवीचा आनंद** १]क्रीडानंद २ निर्मितीचा आनंद ३ आत्माविष्कार आनंद २]**रसिकांचा आनंद** १] ज्ञानानंद २]जिज्ञासापूर्ती ३] पुनःप्रत्यय आनंद , **करुणरस आनंद** केवलानंद वाद ,२ विरेचन [कथोर्सीस]	**15**	**CO3,CO4 ,CO5 ,CO 6 & CO7**
Unit 3	**साहित्याची भाषा** १]व्यवहारभाषा ,शास्त्रभाषा व साहित्यभाषा:साम्य आणि भेद २] साहित्याचे माध्यम भाषा ३]साहित्य भाषेचे सौंदर्य ४] साहित्य भाषेची विविधता	**15**	**C O 8**
Unit 4	**छंद आणि वृत्ते** अ]छंद -१ ओवी २ अभंग ३ मुक्तछंद ब]वृत्ते – १]भुजंग प्रयात २]वसंत तिलका ३ दिंडी] [व्याख्या ,स्वरूप व उदाहरणे अपेक्षित]	**15**	**CO 9**
Practical work: Case Study / Field Survey / Field Visits / Project कौशल्य कृती कार्य :कोणतेही एखाद्या साहित्यकृतीचे प्रयोजन ,निर्मितीमीमांसा याचा शोध विद्यार्थी घेईल असे पाहणे ,कलाकृती कशाने प्रभावी झाली याचा शोध घेणे साहित्यशास्त्रातील रस,शब्द शक्ती ,साहित्य भाषा ,इत्यादी आधारे कलाकृती परीक्षण करणे ...हे कौशल्य विद्यार्थ्यांना यावे यासाठी अंतर्गत मूल्यमापन मध्ये कौशल्य विषयक काम समाविष्ट करणे]			
Reference Books:			

संदर्भ ग्रंथ :

१ कुरुंदकर नरहर -रससूत्र -इंद्रायणी साहित्य ,पुणे

२ सोनार ,ब.लु . -भारतीय साहित्य विचार प्रज्ञा ,अंमळनेर १९८८

३ मोरे ,मोरेश्वर सखाराम - मराठी व्याकरण चित्रशाळा ,पुणे १९७०

४ वासमकर ,वि.दा ,मराठीतील कलावादी समीक्षा ,अक्षरदीप प्रकाशन ,कोल्हापूर आ.प.२०१८

५ तुकदेव रोहिणी , छंद :रूप आणि आविष्कार ,प्रतिमा प्रकाशन ,पुणे

६ हिरेमठ राजशेखर , मराठी व्याकरण परिचय ,मेहता पब्लिशिंग हाउस पुणे १९८८

७ जाधव मा .मा , अक्षरगाथा [मराठी साहित्यविचार विशेषांक]मासिक नांदेड ,एप्रिल २०१४

मुलभूत वाचन :

१ .जोग ,रा.श्री.------अभिनव काव्य प्रकाश ,व्हीनस प्रकाशन ,पुणे ,आवृत्ती ७ वी.१९७५

२ गाडगीळ ,स.रा . ------काव्यशास्त्र प्रदीप ,व्हीनस प्रकाशन पुणे ,आवृत्ती ४ थी,जानेवारी १९९३

३ गोविलकर .लीला ----भारतीय साहित्यविचार ,स्नेहवर्धन प्रकाशन पुणे २००३

४ वाळंबे ,मो.रा . ---सुगम मराठी व्याकरण ,नितीन प्रकाशन ,पुणे

५ देशपांडे ,अ.ना .[संपा] - विनोबाची साहित्यदृष्टी ,परमधाम पवनार वर्धा १९७५

६ कुलकर्णी अ.वा . - साहित्यविचार ,प्रतिमा प्रकाशन ,पुणे ,आ.दु .१९९७

७ गाडगीळ गंगाधर खडक आणि पाणी ,प्यापुलर प्रकाशन ,मुंबई १९६०

८ ढवळे,वि,ना . साहित्याचे तत्वज्ञान .कॉनंटीनेन्टल प्रकाशन पुणे

९ डॉ .बाबासाहेब आंबेडकर –माझी आत्मकथा ;संपादक ज.गो.संत कौशल्य प्रकाशन औरंगाबाद पहिली आवृत्ती १४ एप्रिल १९७६ पृष्ठ क्रमांक [१५३] २ मे १९५४ रोजी विदर्भ साहित्य संघ ,नागपूर येथे केलेले भाषण]

१० टीका स्वयंवर – भालचंद्र नेमाडे

Research journals: १

Additional readings:

पूरक वाचन :

१ उपासे ,शिवशंकर,काव्यशास्त्र परिचय ,फडके प्रकाशन ,कोल्हापूर २०१३

२ कगले र.प . प्राचीन काव्यशास्त्र ,मौज प्रकाशन ,मुंबई ,१९७४

३ देशमुख ,मा.गो मराठीचे साहित्यशास्त्र [ज्ञानेश्वर ते रामदास]

४ डॉ .नागेंद्र भारतीय काव्व्शास्त्राचे मूळ प्रश्न ,सुविचार ,नागपूर पुणे १९६७ [अनुवादक :शैलजा करंदीकर]

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी (लेखी परीक्षा)

एकूण गुण ४०

प्रश्न क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	गुण
१	योग्य पर्याय निवडा	१०
२	टिपा लिहा .(चार पैकी दोन)	१०
३	लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	१०
४	दीर्घोत्तरी प्रश्न सोडवा .(दोनपैकी एक)	१०

अंतर्गत मूल्यमापन - १० गुण

Rayat Shikshan Sanstha's

Sadguru Gadage Maharaj College,Karad

(Autonomous)

Choiced Based Credit System

B.A . Part III, Semester VI, Marathi paper no.13

June 2024 Onwards

(Credit 04)

मराठी भाषा व भाषाविज्ञान

[NMARS22- 13]

Preamble (प्रास्ताविक)

या अभ्यासक्रमामध्ये मराठी वर्णव्यवस्थेचा विचारही केलेला आहे. स्वर,व्यंजन आणि अनुनासिक यांचा उच्चार कसा होतो, मुखयंत्रातील त्यांची उच्चारस्थाने कोणती याचा अभ्यास या घटकाद्वारे होईल. या मूलध्वनींची ओळख विद्यार्थ्यांना व्हावी या हेतूने या घटकाची रचना केलेली आहे. विद्यार्थ्यांना मूलध्वनी, वर्णमाला, मुखयंत्र या घटकांची माहिती व्हावी. या अभ्यासपत्रिकेमध्ये ध्वनिपरिवर्तन, अर्थपरिवर्तन या संज्ञा अथवा प्रक्रिया मराठी भाषेतील उदाहरणांच्या साहाय्याने विद्यार्थ्यांनी समजून घ्याव्यात. भाषेतील ध्वनी बदलतात तसेच शब्दांचे अर्थही बदलतात त्याची कारणे आणि प्रकार विद्यार्थ्यांना समजून घेता येतील. मराठीच्या विद्यार्थ्याला प्रमाणभाषा व बोलींचा परिचय व्हावा, त्याचे स्वरूप समजावे या उद्देशाने प्रमाणमराठी भाषा आणि तिच्या बोली याचाही अभ्यासक्रमात समावेश केलेला आहे.

Course Outcomes:

Co-1 मराठी भाषेची वर्णव्यवस्था समजून घेतो.

Co-2 ध्वनी व अर्थपरिवर्तनाची कारणे समजून घेतो.

Co-3 प्रमाणभाषेचे स्वरूप व विशेष यांचा परिचय करून घेतो.

Co-4 बोलींचे स्वरूप व विशेष समजून घेतो.

Co-5 मराठी भाषेबद्दलची विद्यार्थ्यांची आवड विकसित होते.

Co-6 विद्यार्थ्यांमध्ये संशोधनाबद्दलची आवड निर्माण होते.

Expected Skills impartation (Through theory and practical`s) बोलीच्या रचनेचे आकलन			
		Periods	**Cos**
Unit 1	**मराठीची वर्णमाला** ● ध्वनी व वर्ण ,मराठीची वर्णमाला , पारंपरिक स्वर व त्यांचे वर्गीकरण ● स्वरांचे ध्वनिशास्त्रदृष्ट्या व उच्चारण स्थानानुसार विश्लेषण ● स्वरांचे प्रकार ऱ्हस्व,दीर्घ,सिद्ध,साधित, सजातीय,विजातीय ● मराठीची स्वर संख्या (पारंपरिक व नवीन) ● मराठीतील व्यंजन विचार ● व्यंजनांचे प्रकार : १.स्पर्श व्यंजने २. कठोर व मृदू व्यंजने ३. अल्पप्राण व महाप्राण ४.अनुनासिके ५.तालव्य व्यंजने ६. अंत:स्थ व्यंजने ७. उष्म व्यंजने ८.संयुक्त व्यंजने ९.मूर्धन्य ● मराठीची व्यंजन संख्या (पारंपरिक व नवीन) ● मराठीची वर्ण संख्या निश्चितीकरण	**15**	**CO1 & CO5**
Unit 2	**मराठीचे ध्वनिपरिवर्तन** ● भाषेची उच्चारप्रक्रिया ● ध्वनि परिवर्तन म्हणजे काय ? ● व्याख्या आणि विशेष निरपवाद,नियमित,अज्ञेय ,सार्वत्रिक **ध्वनिपरिवर्तन** **कारणे :** जित – जेते संबंध,भिन्न भाषिक संबंध,आळस,अनुकरणाची अपूर्णता ,वागेंद्रियातील दोष,श्रवणेंद्रियातील दोष, उच्चारशीघ्रता,अज्ञान ,आघात,उच्चारसौकर्य,आहार,भौगोलिकता,वर्गसिद्धांत,लोकभ्रम, सादृश्यता **ध्वनि परिवर्तन प्रकार** अंत्यस्वनालोप, एकस्वनीकरण, आद्यस्वनागम, मध्यस्वनागम, अंत्यस्वनागम, सान्नीध्यपरिणाम, समानस्वनलोप , विसदृशीकरण, घोषीकरण,अघोषीकरण, मात्राभेद, सदृश्यता, अतिशुद्धी,दुष्प्रयोग , स्वनविपर्यय ● ध्वनिपरिवर्तनाचा मराठी भाषेवरील परिणाम	**15**	**CO2 & CO5**
Unit 3	**मराठीचे अर्थपरिवर्तन**	**15**	**CO2**

	• अर्थपरिवर्तन म्हणजे काय? व्याख्या आणि स्वरूप अर्थ म्हणजे निर्देश ,प्रतिमा ,संकल्पना व विचार • **अर्थ परिवर्तनाची कारणे** साम्यतत्व ,रूपक – लक्षणाजन्य शब्द, बदलते समाजजीवन ,अशुभतापरिहार ,ग्राम्यतापरिहार, अतिशयोक्ती ,शब्दसिद्धी, अतिपरिचयातून सभ्यता, अत्यादरदर्शन , सांस्कृतिक आदान. • **अर्थ परिवर्तनाचे प्रकार** अर्थविस्तार ,अर्थसंकोच,अर्थप्रशस्ती, अर्थच्युती,अर्थापकर्ष, अर्थान्तर, अर्थभ्रंश, अर्थादेश, अर्थभेद,अर्थसार • अर्थपरिवर्तनाचा मराठी भाषेवरील परिणाम .		**& CO5**
Unit 4	प्रमाण मराठी भाषा आणि तिच्या बोली • प्रमाण मराठी : संकल्पना, स्वरूप , विशेष • बोली : संकल्पना, स्वरूप , विशेष • मराठीच्या बोली : अहिराणी ,वऱ्हाडी,चंदगडी ,मालवणी या निवडक बोलींचे स्वरूप व विशेष .	**15**	**CO3 & CO4 & CO6**
Practical work: Case Study / Field Survey / Field Visits / Project Project : **प्रकल्पलेखन – मराठी भाषेतील लोकगीते ,म्हणी आणि उखाणे यांचे संकलन व विश्लेषण. स्थानिकलोककथा ,लोक गीते बोली नमुने गोळा करणेव त्यांचे भाषिक विशेषांच्या आधारे विश्लेषण करणे .**			**(CO4)**

Reference Books:

मुलभूत वाचन

१. कुलकर्णी कृ.पां. मराठी भाषा : उदगम आणि विकास, मेहता पब्लिशिंग हाऊस,पुणे

२. कानडे मु.श्री.(संपा.) मराठीचा भाषिक अभ्यास ,स्नेहवर्धन प्रकाशन ,पुणे

३. गजेंद्रगडकर, श्री.न. भाषा आणि भाषाशास्त्र ,व्हीनस प्रकाशन ,पुणे

४ कुलकर्णी कृ.पा . शब्द :उद्गम आणि विकास

५ जोगळेकर गं.ना. अभिनव भाषाविज्ञान ,सुविचार प्रकाशन ,पुणे

६ . जोशी प्र.न. सुबोध भाषाशास्त्र, स्नेहवर्धन प्रकाशन ,पुणे

७ .दामले, मो.के. शास्त्रीय मराठी व्याकरण, दामोदर सावळाराम आणि मंडळी,पुणे

८ .कालेलकर ना.गो. भाषा आणि संस्कृती, मौज प्रकाशनगृह ,मुंबई

९ . पोतदार ,अनुराधा मराठीचा अर्थविचार ,पुणे विद्यापीठ प्रकाशन ,पुणे

१० कालेलकर ना.गो. ध्वनिविचार, मौज प्रकाशन,मुंबई

११ देवी ,गणेश व जाखडे ,अरुण [संपा] भारतीय भाषेचे लोक सर्वेक्षण ,पद्मगंधा प्रकाशन ,पुणे

संदर्भ ग्रंथ

१ पुंडे, द.दि. सुलभ भाषाविज्ञान , स्नेहवर्धन प्रकाशन ,पुणे

२ कदम ,महेंद्र मराठीचे वर्णनात्मक भाषा विज्ञान स्नेहवर्धन प्रकाशन ,पुणे

३ कालेलकर ना.गो. भाषा, इतिहास आणि भूगोल, मौज प्रकाशन,मुंबई

४ शेख ,यास्मिन मराठी लेखन मार्गदर्शिका ,राज्य मराठी विकास संस्था ,मुंबई

५ हिरेमठ राजशेखर मराठी व्याकरण परिचय ,मेहता पब्लिशिंग हाउस पुणे

६ लामतुरे ,प्रज्ञा ग्रामीण बोलीभाषेचे वैभव ,संस्कृती प्रकाशन ,पुणे

७ . जंबाले ,विठ्ठल ग्रामीण कादंबरी : मराठवाडी बोलीचे स्वरूप,चिन्मय प्रकाशन,औरंगाबाद

८ पाटील,व्ही. एन सुलभ भाषाविज्ञान, प्रशांत पब्लिकेशन्स,जळगाव, २०१६

९ भांड बाबा व मगर ,राजेंद्र भाषा आणि साहित्य :माझी भूमिका :सयाजीराव गायकवाड ,महाराजा सयाजीराव गायकवाड संशोधन व प्रशिक्षण संस्था ,औरंगाबाद

१० केळकर तन्मय [अनु.] पंजाबच्या भाषा आणि लिपीची समस्या :शहीद भगत सिंग ,प्रका.भाषा विकास संशोधन संस्था ,कोल्हापूर

पूरक वाचन

१. हिरेमठ, राजशेखर मराठी व्याकरण परिचय, मेहता पब्लिशिंग हाऊस,पुणे

२.गवळी,अनिल भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा, हिरण्यकेशी प्रकाशन,कोल्हापूर

३. कुलकर्णी, सुलक्षणा व कुबेर,वसंत भाषाविज्ञान परिचय, फडके प्रकाशन,कोल्हापूर
Medium of Instruction – Marathi
Special instructions, if any
Library and laboratory equipment`s

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी (लेखी परीक्षा)

एकूण गुण ४०

प्रश्न क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	गुण
१	योग्य पर्याय निवडा .	१०
२	टिपा लिहा .(चार पैकी दोन)	१०
३	लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	१०
४	दीर्घोत्तरी प्रश्न सोडवा .(दोनपैकी एक)	१०

अंतर्गत मूल्यमापन

१० गुण

Rayat Shikshan Sanstha`s
Sadguru Gadage Maharaj College,Karad
(Autonomous)
B.A. Part –III, SEMESTER - VI
Marathi, Course – 14
June 2024 onwards
Subject Code: (NMARS22- 14)
(Credit 04)

पेपर क्रमांक 14 मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास

Preamble (प्रास्ताविक) **:** मराठी साहित्याची परंपरा इतर भारतीय भाषांप्रमाणे फार प्राचीन नसली किंवा संस्कृत भाषेप्रमाणे आर्ष नसली तरी विविधांगी आहे. या परंपरेत साहित्याला ब्रह्मास्वाद सहोदर मानले आहे. संस्कृताची गहन तीरे फोडून अध्यात्माचा प्रवाह लोकगंगेत मिसळवणारा अत्यंत स्तुत्य आणि सुंदर प्रयत्न याच भाषेत झालेला आहे. प्रस्तुत अभ्यासपत्रिकेमध्ये इ.स. १५०० ते इ.स. १८०० या कालखंडातील मराठी साहित्याचा स्थूल परिचय दिलेला आहे. संत एकनाथ, संत तुकाराम, समर्थ रामदास या संतकवींच्या काव्याबरोबरच निवडक पंडित कवी, बखर वाङ्मय, शाहिरी वाङ्मय यांचा परिचय करून घ्यायचा आहे. पंधराव्या शतकापासून मराठी भाषेवर अरबी, फार्सी, तुर्की आणि इंग्रजी य भाषांचा प्रभाव कसा पडत गेला आणि मराठी संत साहित्य ते शाहिरी वाङ्मय या प्रवाहातील मूल्यात्मक स्थित्यंतरे कशी झाली आहेत हे पाहणे फारच उद्बोधक ठरणारे आहे.

Course Outcomes :

Outcomes : CO 1. विद्यार्थी पंधराव्या शतकातील मराठी बोली भाषेचे स्वरूप संत एकनाथांच्या रचनांमधून समजावून घेईल.

CO 2. तुकारामांच्या रचनेतून विद्यार्थ्याला सामाजिक समता, विवेकवाद व माणूस म्हणून जगण्याची मूल्यनिष्ठता समजेल.

CO 3. रामदासांच्या काव्यरचनेतून व्यवहारचातुर्य, समाजकारण आणि राजकारण, तसेच दैनंदिन जीवन संघर्षातील व्यवस्थापन कौशल्य आत्मसात होईल.

CO 4. संस्कृत महाकाव्यांचे आदर्श समोर ठेवून निर्माण झालेले पंडिती काव्य विद्यार्थ्यांना मराठी भाषेतील प्रसाद, ओज आणि माधुर्य या काव्यागुणांची ओळख पटवून देईल.

CO 5. साहित्य हा समाज जीवनाचा आरसा असतो, किंवा समकालीन सामजिक व राजकीय इतिहास साहित्यातून कशा पद्धतीने प्रकट होतो याचे भान विद्यार्थ्यांना बखर वाङ्मय व शाहिरी वाङ्मयाच्या अभ्यासातून प्राप्त होईल.

Expected Skills impartation (Through theory and practical`s)

प्राचीन ग्रंथ रचना आकलन कौशल्य, ,वाचन कौशल्य ,इतिहास आकलन कौशल्य

		Periods	Cos
Unit 1	**इ.स .१५०० ते इ.स .१६००** एकनाथांची साहित्य संपदा चतुःश्लोकी भागवत,एकनाथी भागवत ,भावार्थ रामायण,गवळणी,भारुडी इ.रचना	**15**	**CO1**
Unit 2	**इ.स.१६०० ते १७०० (स्थूल कालखंड)** अ]तुकारामाची अभंग रचना ब) रामदासांची ग्रंथ रचना करुणाष्टके, रामायणे,मनाचे श्लोक, दासबोध,स्फुट प्रकरणे.	**15**	**CO2** **CO3**
Unit 3	**इ.स.१६०० ते १८००(स्थूल कालखंड)** अ)निवडक पंडित कवींच्या काव्याचा अभ्यास १.मुक्तेश्वर २.वामन पंडित ३. रघुनाथे पंडित ४.श्रीधर ५. मोरोपंत	**15**	**CO4**
Unit 4	**इ.स.१५०० ते १८०० (स्थूल कालखंड)** अ)बखर वाङ्मय :शिवपूर्व कालीन बखरी,शिवकालीन बखरी ,पेशवेकालीन बखरी – स्वरूप,विशेष ब)शाहिरी वाङ्मय (लावणी व पोवाडा) १.अनंत फंदी २.परशराम ३.राम जोशी ४.प्रभाकर ५.होनाजी बाळा	**15**	**CO5**

Practical work: Case Study / Field Survey / Field Visits / Project

Project : कौशल्य अधिष्ठित उपक्रम : १ आपल्या परिसरातील कोणत्याही ग्रंथालयातील/बाहेरील मध्ययुगीन ग्रंथकार सूची तयार करणे ,[उपक्रम सुचवा] 2] उपरोक्त मध्ययुगीन कालखंडातीलमराठी वाड्मयातील निवडक शब्दांचा शब्द संग्रह करणे

Reference Books: संदर्भग्रंथ :

१ बडवे सतीश   मध्ययुगीन साहित्याविषयी ,मीरा,औरंगाबाद

२ फाटक न. र.   श्री रामदास वाङ्मय आणि कार्य

३ माटे श्री. म.   संत,तंत आणि पंत,ठोकळ प्रकाशन ,पुणे

४ होनमाने धनंजय   तंजावरची मराठी कीर्तन परंपरा,स्नेहवर्धन पुणे

५ होनमाने धनंजय   पंत प्रतिनिधींची कीर्तन व्याख्याने ,दर्या प्रकाशन पुणे

६ ग्रामोपाध्ये गं. ब.   मराठी बखर गद्य ,व्हीनस प्रकाशन पुणे

७ शिंदे विश्वनाथ   शाहिरी वाङ्मयाच्या धारा,प्रतिमा प्रकाशन पुणे

८ केळकर य. न.   मराठी शाहीर आणि शाहिरी वाङ्मय ,पुणे विद्यापीठ पुणे

९ मोरजे गंगाधर   मराठी लावणी वाङ्मय ,मोघे प्रकाशन कोल्हापूर

१० वरदे श्री. म. मराठी कवितेचा उष:काल किंवा मराठी शाहीर,मुंबई मराठी साहित्य

मूलभूत वाचन

१.नासिराबादकर ल.रा. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास,फडके प्रकाशन,कोल्हापूर

२.देशपांडे अ.ना. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड १ ते ४

३.पांगारकर ल.रा. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड १ ते ३,महाराष्ट्र साहित्य परिषद प्रकाशन ,पुणे

४ मंचरकर र.बा. धर्मसंप्रदाय आणि मध्ययुगीन मराठी वाङ्मय ,प्रतिमा प्रकाशन पुणे.

५.गवळी अनिल सर्वात्मभावी तुकाराम,सायन पब्लिकेशन प्रा.लि..पुणे

६.सपकाळे प्रकाश संत तुकाराम,प्रशांत पब्लिकेशन जळगाव

७ फाटक न.र, श्री एकनाथ वाङ्मय दर्शन आणि कार्य ,मौज प्रकाशन गृह,मुंबई

८ वाटवे .के ना. (संपा) प्राचीन मराठी पंडिती काव्य

९ सरदेशमुख त्र्य,वि. रामदास प्रतिमा आणि बोध,अस्मिता प्रकाशन पुणे

१० हेरवाडकर र. वि. मराठी बखर व्हीनस प्रकाशन पुणे

११ अदवंत म. ना. पैजण,साहित्य प्रसार केंद्र ,नागपूर

१२ सहस्त्रबुद्धे म. ना. मराठी शाहिरी वाङ्मय ,ठोकळ प्रकाशन पुणे

१३ खरात महेश(संपा) लोकसाहित्य :जीवन आणि संस्कृती (प्रा विश्वनाथ शिंदे गौरव ग्रंथ) सायन पुणे

Research journals:

Additional readings: -

१ तुळपुळे शं.गो. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास,महाराष्ट्र साहित्य परिषद,पुणे

२ तुळपुळे शं गो मराठी वाङ्मयाचा इतिहास,म. सा. प. पुणे

३ उपासे शिवशंकर मराठी काव्यातील शिवदैवतदर्शन आख्यान काव्य व स्फुटकाव्य;१३ ते १८ वे शतक,शैवभारती शोध प्रतिष्ठान ,जंगमवाडी मठ ,वाराणसी

४ पाटील तानाजी संत साहित्यातील सामाजिकता,विश्वकर्मा प्रकाशन,पुणे

५ हेरवाडकर र. वि. मराठी बखर

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी (लेखी परीक्षा)

एकूण गुण ४०

प्रश्न क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	गुण
१	योग्य पर्याय निवडा .	१०
२	टिपा लिहा .(चार पैकी दोन)	१०
३	लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	१०
४	दीर्घोत्तरी प्रश्न सोडवा .(दोनपैकी एक)	१०

अंतर्गत मूल्यमापन

१० गुण

Rayat Shikshan Sanstha's

Sadguru Gadage Maharaj College,Karad

(Autonomous)

Choiced Based Credit System

B.A . Part III, Semester VI, Marathi paper no.15

June 2024 Onwards

(Credit 04)

मराठी भाषा व अर्थार्जनाच्या संधी

[NMARS22- 15]

Preamble (प्रास्ताविक)

आपल्या दैनंदिन जीवनात प्रसार माध्यमांचे महत्व वरचेवर वाढत आहे. वृत्तपत्र, आकाशवाणी, दूरचित्रवाणी या माध्यमांसाठी लेखन कसे करावे, ह्या लेखनाचे स्वरूप कसे असते ह्या लेखनाची वैशिष्ट्ये काय आहेत याचा अभ्यास करणे आवश्यक आहे. ही गरज ओळखून प्रसारमाध्यमांतील अर्थार्जनाच्या संधी व भाषिक कौशल्ये याचा अभ्यासक्रमात समावेश केलेला आहे. भाषाधारित उद्योग, व्यवसायांची वाढती संख्या, शासकीय व खाजगी संस्थांमध्ये प्रभावी लेखन कौशल्ये वापराची वाढती गरज लक्षात घेऊन उद्योग व सेवाक्षेत्रातील अर्थार्जनाच्या संधी व भाषिक कौशल्ये याचा अभ्यासक्रमात समावेश केलेला आहे. अलीकडे श्रवणात्मक लेखनाचा आग्रह असला तरी लेखन-वाचन कौशल्ये आत्मसात करताना मुद्रित शोधनाचा भाग महत्त्वाचा आहेच. त्यामुळे या घटकाचा समावेश करण्यात आलेला आहे. स्पर्धा परीक्षेमधील मराठी भाषेचे महत्व लक्षात घेऊन स्पर्धा परीक्षांसाठी मराठी या घटकाचाही समावेश केलेला आहे. विद्यार्थ्यांमध्ये लेखन कौशल्ये विकसित व्हावीत व अर्थार्जनाच्या संधीही प्राप्त व्हाव्यात या उद्देशाने अभ्यासक्रम तयार करण्यात आलेला आहे.

Course Outcomes:

Co-1 प्रसारमाध्यमांतील अर्थार्जनाच्या संधी आणि भाषिक कौशल्ये यांचा परिचय करून घेतो.

Co-2 स्पर्धापरीक्षांमध्ये मराठी भाषा विषयाचे महत्त्व समजून घेतो.

Co-3 उद्योग व सेवा क्षेत्रात मराठी भाषेद्वारे अर्थार्जनप्राप्ती संदर्भात ज्ञान संपादन करतो.

Co-4 मुद्रित शोधनाची पद्धत अभ्यासतो.

Co-5 विद्यार्थ्यांची लेखन कौशल्ये विकसित होतील व आर्थर्जनाच्या संधी प्राप्त होतील.

Expected Skills impartation (Through theory and practical`s) १. संपादन २. जाहिरात लेखन ३. शब्दांकन ४. बातमी लेखन ५. निवेदन ६. माहितीपट व लघुपट संहितालेखन ७. अनुवाद			
		Periods	**Cos**
Unit 1	**प्रसार माध्यमांतील अर्थार्जनाच्या संधी व भाषिक कौशल्ये** • **मुद्रित माध्यमे(print media)** १.संपादन २.स्तंभलेखन ३.जाहिरात लेखन ४.शब्दांकन(नावीन्यपूर्ण उपक्रम ,व्यक्तींचे अनुभव व मानपत्र) • **आकाशवाणी** १.निवेदन २.संहिता लेखन (कृषी,महिला व शैक्षणिक विषयक) ३.बातमी लेखन • **चित्रवाणी** १.निवेदन २.संहिता लेखन- माहितीपट व लघुपट (साहित्य ,युवा व मनोरंजन विषयक) ३.बातमी लेखन	**15**	**CO1 & CO4 & CO5**
Unit 2	**उद्योग व सेवा क्षेत्रातील अर्थार्जनाच्या संधी व भाषिक कौशल्ये** • उद्योग व सेवा क्षेत्र आणि मराठी भाषा • उद्योग व सेवा क्षेत्रातील अर्थार्जन संधी – १.विपणन (Marketing) साठी संवाद कौशल्ये २.ग्राहक सेवा केंद्र (call centers) ३.अनुवाद ४.मराठी टंकलेखन, युनिकोड व पीपीटी (power point presentation) परिचय	**15**	**CO3 & CO5**
Unit 3	**मुद्रित शोधन** • मुद्रित शोधन : संकल्पना ,स्वरूप ,प्रकार व महत्व • महाराष्ट्र शासनाचे प्रमाणलेखन विषयक १८ नियम ,अपवाद ,उदाहरणे,विरामचिन्हे • मुद्रित शोधनाची पद्धत: सांकेतिक खुणा , त्यांचे स्पष्टीकरण, पहिले वाचन व पुढील मुद्रितशोधन ,संगणकीय मुद्रितशोधन • मुद्रित शोधनाची प्रात्यक्षिक कार्य: वर्तमानपत्र ,नियतकालिक, ग्रंथ ,छापील मजकूर ,लेख इ.	**15**	**CO4 & CO5**
Unit 4	**स्पर्धा परीक्षांसाठी मराठी**	**15**	**CO2 &**

	● स्पर्धापरीक्षांचे स्वरूप: सरळसेवा ,कम्बाईन,राज्यसेवा ,संघ लोकसेवा आयोग ● स्पर्धापरीक्षांमधील मराठीचे स्वरूप : अभ्यासक्रम परिचय ● स्पर्धापरीक्षेसाठी कौशल्ये : वाचन ,नोट्स(टिपणे) ,लेखन ,हस्ताक्षर ,वेळेचे व्यवस्थापन , गटचर्चा ,संदर्भ साहित्य ● मुलाखतीची पूर्व तयारी व तंत्रे (मुलाखत कशी घ्यावी)		**CO5**
Practical work: Case Study / Field Survey / Field Visits / Project **Project : वृत्तांत लेखन – आकाशवाणी व प्रेसला भेट देऊन लेखन करणे .** **लघुपट निर्मिती,माहितीपट निर्मिती प्रकल्प अंतर्गत मूल्यमापनामध्ये करून घेणे.** किवा राष्ट्रीय ,शैक्षणिक ,सांस्कृतिक ,सामाजिक.कृषी .आरोग्य ,भाषा व साहित्य क्षेत्रातील ताज्या घडामोडी या पैकी एका विषयावर आकाशवाणी किंवा चित्रवाणी साठी संहिता लेखन किंवा -उद्योग व सेवा क्षेत्रे आणि प्रसार माध्यमे यांना भेटी देऊन तेथील भाषिक उपयोजनावर आधारीत प्रकल्प तयार करणे			**(CO4)**

Reference Books:

मुलभूत वाचन :

१. काणे,पुष्पा	नभोवाणी कार्यक्रम : तंत्र आणि मंत्र ,इंडिया बुक कंपनी ,पुणे
२. भागवत, यशोदा	बोलका कॅमेरा ,मौज प्रकाशन ,पुणे
३. मोरे ,सदानंद व लिंबाळे,शरणकुमार	प्रबोधनपर वैचारिक वाङ्:मय,य.च.म.मु.विद्यापीठ, नाशिक
४. रेगे ,मे.पुं.व इतर	मराठी विचारवंत आणि आपण ,मौज प्रकाशन गृह ,मुंबई
५. शेख,यास्मिन	मराठी लेखन मार्गदर्शिका ,राज्य मराठी विकास संस्था ,मुंबई
६. फडके ,अरुण	मराठी लेखन-कोश ,अंकुर प्रकाशन ,ठाणे
७. धायगुडे ,य.ए.	मुद्रितशोधन ,दि पूना प्रेस ओनर्स असो.लि.पुणे
८. खोपकर,अरुण	चित्रव्यूह ,लोकवाङ्:मय गृह ,प्रकाशन ,मुंबई
९. वरखेडे ,रमेश	सायबर संस्कृती ,इन्स्टिट्यूट ऑफ नॉलेज इंजिनिअरिंग,नाशिक
१०. कांबळे,अमर	स्पर्धा परीक्षेला सामोरे जाताना ,निर्मिती संवाद प्रकाशन ,कोल्हापूर
११. कांबळे,अमर	मुलाखत कौशल्य ,निर्मिती संवाद प्रकाशन ,कोल्हापूर
१२.राजाध्यक्ष,विजया(संपा)	मराठी वाङ्मय कोश,साहित्य आणि संस्कृती मंडळ,मुंबई

संदर्भ ग्रंथ :

१देशपांडे वि.भा .व जोगळेकर ,सुषमा [संपा] मराठी कलाभिरुची ,कॉन्टी्नेन्टल प्रकाशन पुणे

२ पचिंद्रे,श्रीराम .मुलाखत आणि शब्दांकन,अनुबंध प्रकाशन पुणे
३ शिंदे,अरुण, सत्यशोधकीय नियतकालिके,कृष्णा संशोधन व विकास अकादमी,मंगळवेढा
४ ढोले, विश्राम , प्रसारमाध्यमे आणि प्रयोगकला ,लोकवाङ्:मय गृह ,मुंबई . जोशी प्रभाकर व वले,वासुदेव उपयोजित मराठी ,प्रशांत पब्लिकेशन्स,जळगाव
५ जोशी प्रभाकर व वले वासुदेव - उपयोजित मराठी प्रशांत पब्लिकेशन्स ,जळगाव
६ भालके,रामचंद्र व इतर प्रबोधनपरसाहित्य : स्वरूप आणि संकल्पना,य.च.म.मु.विद्यापीठ ,नाशिक
७चपळगावकर ,नरेंद्र मराठीतील वैचारिक साहित्य : लेखक आणि समाज,नवभारत,जून २०१६ वर्ष २९ ,अंक ९
८ चौसाळकर ,अशोक ‘विचारवंत आणि समाज ,युनिक अँकँडमी पुणे
९ कांबळे ,विनोद ,सर्जननोंदी ,वाचनकट्टा प्रकाशन ,प्रा.लि. ,कोल्हापूर ,२०१९
१० गावडे गोपाळ,मामा वरेरकर :प्रयोगाची नांदी मनोकामना प्रकाशन इस्लामपूर २०१७
११ रेगे ,मे.पु .[संपा] नवभारत [मासिक] व्यावहारिक मराठी विशेषांक ,प्राज्ञ पाठशाला मंडळ वाई [ऑगस्ट - सप्टेंबर १९८१]

Research journals:

Additional readings:

पूरक वाचन

१. कुंभार,प्रकाश ,उपयोजित भाषाविज्ञान आणि प्रसारमाध्यमे ,अक्षरदालन ,कोल्हापूर
२. जोशी ,प्रभाकर, उपयोजित मराठी ,प्रशांत पब्लिकेशन्स ,जळगाव
३. तौर,पृथ्वीराज ,मराठी भाषिक कौशल्ये विकास ,अथर्व पब्लिकेशन्स,धुळे
४. फडके, अरुण, शुद्ध लेखन मार्ग प्रदीप अंकुर,प्रकाशन,ठाणे,
५. दीक्षित, विजय चित्रपट: एक कला, रेणुका प्रकाशन,नाशिक
६. इनामदार ,एस.डी.माध्यम,एस.डी.प्रकाशन,पुणे

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी (लेखी परीक्षा)

एकूण गुण ४०

प्रश्न क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	गुण
१	योग्य पर्याय निवडा .	१०
२	टिपा लिहा .(चार पैकी दोन)	१०
३	लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	१०
४	दीर्घोत्तरी प्रश्न सोडवा .(दोनपैकी एक)	१०

अंतर्गत मूल्यमापन

१० गुण

Rayat Shikshan Sanstha`s

Sadguru Gadage Maharaj College,Karad

(Autonomous)

Choice Based Credit System

B.A. Part – III, SEMESTER - VI

Marathi, Course – 16

June 202४ onwards

वाङ्मयप्रकाराचे अध्ययन : ललित गद्य [NMARS22 -16]

(Credit 04)

Preamble (प्रास्ताविक)

बी. ए. भाग १ व २ या वर्षांमध्ये विद्यार्थ्यांना कथा, कविता, नाटक, आत्मचरित्र, या वाङ्मयप्रकारांचा परिचय झालेला आहे. 'ललित गद्य' हाही एक महत्त्वाचा वाङ्मयप्रकार आहे. त्यामध्ये व्यक्तिचित्र हा वाङ्मयप्रकार लोकप्रिय आहे. विविध नियतकालिकांमध्ये अशा लेखनाला मोठे स्थान असते. अशा प्रसारमाध्यमांमध्ये विद्यार्थ्यांना रोजगाराच्या संधी उपलब्ध होण्यासाठी त्यांच्याकडे व्यक्तिचित्रण कौशल्य असणे आवश्यक आहे. त्यासाठी या वाङ्मयप्रकाराचा त्यांना परिचय व्हावा व व्यक्तिचित्रण लेखनाचे कौशल्य प्राप्त व्हावे, यासाठी 'मुलखावेगळी माणसं' या संपादित व्यक्तिचित्रण संग्रहाची निवड केली आहे. या पाठ्यपुस्तकाच्या अभ्यासाने विद्यार्थ्यांची वाङ्मयीन व जीवनविषयक जाणीव विकसित होईल, असा विश्वास वाटतो.

Course Outcomes:

CO – 1. विद्यार्थ्यांना ललित गद्य या वाङ्मयप्रकाराचा परिचय होईल

CO – 2. विद्यार्थ्यांना व्यक्तिचित्र या वाङ्मयप्रकाराची संकल्पना ज्ञात होईल

CO – 3. विद्यार्थ्यांना 'मुलखावेगळी माणसं' या पाठ्यपुस्तकातील व्यक्तिचित्रांचे स्वरूप समजेल

CO – 4. विद्यार्थ्यांना वरील व्यक्तिरेखांचे शैक्षणिक, सामाजिक आणि राजकीय पर्यावरण ज्ञात होईल

CO – 5. विद्यार्थ्यांना व्यक्तिचित्र रेखाटनाचे कौशल्य प्राप्त होईल

Expected Skills impartation (Through theory and practical`s)

१. व्यक्तिचित्र २. साहित्यनिर्मिती कौशल्ये ३ वाचन ४ आकलन ५ विश्लेषण

		Periods	Cos
Unit 1	• ललित गद्य : संकल्पना व स्वरूप • व्यक्तिचित्रे : संकल्पना, स्वरूप / वैशिष्ट्ये व वाटचाल 1. माझ्या जीवनातील दीपगृह – शंकरराव खरात 2. रामा मैलकुली – व्यंकटेश माडगूळकर 3. मृत्यूचे चुंबन घेणारा महाकवी – प्र. के. अत्रे	15	CO1 & CO2
Unit 2	4. निळू मांग – अण्णा भाऊ साठे 5. मोरणी – विभावरी शिरुरकर 6. जमिला जावद – हमीद दलवाई 7. व्यंकट अण्णा – व. बा. बोधे	15	CO3 & CO4
Unit 3	8. दगडू मामा – उत्तम कांबळे 9. मुंबईचा चित्रकार – अरुण खोपकर 10. हिरा – इंद्रजीत भालेराव 11. बाबा मास्तर – दि. बा. पाटील	15	CO3
Unit 4	12. डोकेवाला संशोधक खोब्रागडे - व्ही. एन. शिंदे • व्यक्तिचित्र लेखन कौशल्य प्रात्यक्षिक व सराव	15	CO3, CO4 & CO5

Practical work: Case Study / Field Survey / Field Visits / Project (CO5)

Project : कौशल्य कार्य :विद्यार्थ्यांनी आपल्या परिसरातील व्यक्तींचे व्यक्तिचित्र रेखाटणे

आपल्या परिसरातील शैक्षणिक ,सामाजिक ,सांस्कृतिक ,कला ,क्रीडा ,आरोग्य ,राजकीय इत्यादी समाज जीवनाच्या कोणत्याही क्षेत्रातील व्यक्तींची व्यक्ती चित्रे लिखित स्वरुपात तयार करावीत .

मुलभूत वाचन

१ '(संपादक) आनंद वास्कर, वाङ्मयप्रकार संकल्पना' (डॉ. विजय निंबाळकर गौरवग्रंथ) – अन्वय प्रकाशन, पुणे

२ वि. शं, चौगुले 'मुक्तगद्य : संकल्पना आणि उपयोजन' –, मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई, २००८

३ ' डॉ. रणधीर शिंदे,ललित गद्य ते मुक्त गद्य' (लेख) –, दै. महाराष्ट्र टाइम्स, २९.१२.२०१३

४ – मिलिंद मालशे,'साहित्य प्रकारची संकल्पना' (लेख) 'साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार' (संपा.) श्री. पु. भागवत, सुधीर रसाळ, मौज प्रकाशन, मुंबई, १९८७

५ 'मराठी साहित्य : प्रेरणा आणि स्वरूप'- संपा. म. द. हातकणंगलेकर, गो. मा. पवार, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९८६

६ के. ज. पुरोहित'लघुनिबंध' –, साहित्य अकादमी, नवी दिल्ली

७ संपा. प्र. न. जोशी, 'मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास, अर्वाचीन काळ (१८०० ते १९८०) – स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे

८ 'साहित्य अध्यापन आणि प्रकार (प्रा. वा. ल. कुलकर्णी गौरवग्रंथ) – श्री. पु. भागवत, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई

संदर्भ ग्रंथ

१ जोशी प्र.न .मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास .अर्वाचीन काळ [१८०० ते १९८०]स्नेह वर्धन प्रकाशन प्रकाशन पुणे

२ भागवत ,श्री ,पु साहित्य अध्यापन प्रकार [प्रा.वा.ळ.कुलकर्णी]मौज प्रकाशन गृह मुंबई

Research journals:

Additional readings:

पूरक वाचन

१व्यंकटेश माडगुळकर, 'माणदेशी माणसं' – मेहता पब्लिशिंग हाउस, पुणे, पुनर्मुद्रण, २०१८

२ साने गुरुजी' 'मृत्यूचे चुंबन घेणारा महाकवी – (लेख) – प्र. के. अत्रे, पार्श्व प्रकाशन, कोल्हापूर

३अण्णा भाऊ साठे 'बरबाद्या कंजारी' –, श्रमिक प्रकाशन, कोल्हापूर, लोकावृत्ती, २०१०

४विभावरी शिरुरकर 'दोघांचे विश्व आणि इतर काही कथा' –, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, १९५७

५ हमीद दलवाई,'जमिला जावद आणि इतर कथा' – साधना प्रकाशन, पुणे, २०१६

६ 'व. बा. बोधे ,गावाकडची माणसं' –, अक्षरबंध प्रकाशन, पुणे, २००७

७उत्तम कांबळे 'कावळे आणि माणसं' –, मनोविकास प्रकाशन, पुणे. आ. दु. २०१०

८ अरुण खोपकर'चित्रव्यूह' –, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई

९ 'इंद्रजित भालेराव, 'गाई आल्या घरा' –, प्रतिभास प्रकाशन, परभणी

१० 'दि. बा. पाटीलभली माणसं' –, मनोकामना प्रकाशन, इस्लामपूर, २०१३

११– सयाजीराजे मोकाशी ‘पंधरा ऑगस्ट’, मुक्तरंग प्रकाशन, लातूर, २०१६

१२ व्ही. एन. शिंदे‘हिरव्या बोटांचे किमयागार’ –, तेजस प्रकाशन, कोल्हापूर, २०१९

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी (लेखी परीक्षा)

एकूण गुण ४०

प्रश्न क्र.	प्रश्नाचे स्वरूप	गुण
१	योग्य पर्याय निवडा .	१०
२	टिपा लिहा .(चार पैकी दोन)	१०
३	लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन)	१०
४	दीर्घोत्तरी प्रश्न सोडवा .(दोनपैकी एक)	१०

अंतर्गत मूल्यमापन - १० गुण